

tram justitiam panno menstruatae, Bernardus, dicto sermon. 5, exponit dictum esse propter maculam peccatorum venialium, et sermon. 4 de omnibus Sanctis, de imperfectione nostrae justitiae coram Deo. Nihilominus litteralis sensus est, Isaiam loqui de justitiis legalibus, ut Hieronymus exponit, et sensit Cyrillus, lib. 5 in Isaia, tom. 6, ubi maxime id intelligit de Iudeis post Christi adventum servantibus justitiam legis. Isaias vero etiam de suo tempore loquitur, vel propter imperfectionem legis, que nihil ad perfectum adducere potuit, vel quia ita populus ille tunc faciebat illas legis justificationes, ut alias esset innumeris peccatis corruptus. Verba autem David: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis rivens*, vera sunt, vel quia nullus homo purus est de se omnino innocens apud Deum, vel quia nemo potest seipsum justum reddere, nisi Deus ipsum justificet. Denique verba Job: *Non justificabitur homo compositus Deo*, variis modis exponuntur. Primo, quia comparatione divinae justitiae quasi nihil est creata justitia, sicut esse creaturae dicitur quasi non esse, comparatione divini esse. Sic Gregorius, 4 Moral., cap. 27, alias 26: *Humana justitia divinae comparata injustitia est*. Secundo exponitur, quia nullus apud Deum ita potest justificari, ut innocentem se esse demonstret. Sic Gregorius, Moral., cap. 21, alias 23. Tertio, et fortasse magis ad litteram, dicitur homo qui a Deo affligitur, non posse justificari comparatione Dei, quia non potest conqueri quod injuste patiatur, nec Deo attribuere quod injustitiam faciat, ipsum affligendo, vel affligi permittendo. Et ita in nullo sensu illa verba ad presentem causam quicquam faciunt.

38. Optime locus Roman. 5 exponitur. — Tandem ad locum ad Roman 4, *Creditit*, etc., respondetur imprimis non posse haereticos ut illo testimonio; tum quia non loquitur Paulus de fide speciali propriæ justitiae, sed de fide dogmatum, qua credimus Deo dicenti; de hac enim evidenter est sermo Genesis. 15, quem locum Paulus allegat; tum quia non loquitur de nuda fide, sed de fide quæ per charitatem operatur, ut idem Apostolus ad Galatas 5 explicuit. Deinde dicimus, illo modo quo illa fides reputata est ad justitiam, non falso, sed vere reputatam esse, quia illa fides talem rectitudinem seu honestatem in Abraham posuit, illique inherenterem, ut ratione illius ad justitiam reputata illi fuerit. Denique addimus Paulum non dicere illam

fidem reputatam esse tanquam formam justificantem, quia neque ipsi haeretici admittunt fidem esse formam justificantem, alias jam concederent inherenterem justitiam formaliter justificantem. Dicimus ergo illam fidem Abrahæ reputatam esse ad justitiam, id est, acceptatam esse, vel per modum dispositioonis, vel per modum meriti de congruo ad justitiam, non imputativam, sed veram, id est, ad impetrandam a DEO per CHRISTUM veram justitiam, qua non tantum nomine, sed rei veritate, et nominaretur, et esset justus. Sed de verbo reputandi plura in capite decimo dicemus.

39. *Diluitur tertium fundamentum et explicantur loca Scripturæ.* — Ad tertium, respondetur per justitiam nobis inherenterem non minui, sed augeri Christi gloriam; nam, sicut in aliis operibus Dei non pertinet ad perfectionem Dei, quod per seipsum formaliter perficiat, vel det esse creaturis, sed ut efficiendo communicet illis participationem sui esse, ita in ordine gratiae et redemptiois pertinet maxime ad gloriam Christi, ut ab ipso, et ab ejus meritis, et justitia, sit omnis nostra justitia; non vero spectat ad honorem ejus quod ipse sit nostra formalis justitia; tum quia esse formam non est perfectio simpliciter; tum etiam quia illo modo nostra justitia non esset vera et realis, sed nomine tantum. Nec testimonia Scripturæ quæ ibi afferuntur, nova responsione indigent. Reprehenduntur enim a Paulo qui de sua justitia presumunt, id est, de illa quam suis viribus per legis observationem habere se putant, non vero ii qui in Christo, et de justitia quam ab illo se habere confident, gloriantur, et hoc modo distinguit ibi Paulus justitiam nostram a justitia Dei vel Christi, et justitiam legis a justitia fidei, ut cum Augustino satis declaratum est.

CAPUT VIII.

AN FORMA JUSTIFICANS SIT HABITUS VEL ACTUS, VEL UTERQUE SIMIL?

1. *Sensus questionis.* — In praecedenti capite, ostensum est formam justificantem esse inherenterem homini justificato; verumtamen, quia esse formam inherenterem tam actibus quam habitibus gratiae convenit, videndum superest quis illorum sit hujusmodi forma. In quo puncto non sunt variae quæstiones confundendæ, sed accurate distin-

guendæ, ut uniuscujusque assertionis veritas et certitudo constare possit. Primo enim hic non tractamus quæstionem, an detur in nobis gratia inherens habitualis præter actualem; hoc enim in libro 6 actum est. Sed, supposita utraque gratia, illas inter se comparamus, in ordine ad effectum justificationis formaliter conferendum, et cui tribuendum sit, inquirimus. Nam hæ duæ quæstiones diverse sunt, non solum apud haereticos, qui admittunt hos habitus, et negant justificare, sed etiam apud catholicos, qui, licet censeant esse certum dari hos habitus, non tamen ita certum esse putant, illos esse formam justificantem, ut videbimus. Et in actibus aperte distinguuntur haæ quæstiones; cur ergo non distinguuntur in habitibus? Deinde quia in formali effectu justificationis duo distinctimus, scilicet, exclusionem culpæ, et internam animæ renovationem positivam, quæ sufficiat constituere hominem simpliciter justum, ablata culpa, hic de hac sola posteriori parte justificationis tractamus, dicturi postea de forma peccatum excludente. Denique, supposito hoc sensu, tria puneta in titulo includuntur; primum est, an sola gratia habitualis, præcise spectata et sine actu, sit sufficiens forma constituens formaliter hominem justum quoad positivum justitiae effectum? Est autem sermo de habituali gratia, non pro uno speciali habitu, nec pro collectione omnium, sed simpliciter et confuse; postea enim aliud tractabitur. Secundum est, utrum etiam actus per se sit sufficiens forma justificans? Tertium, utrum tam actus quam habitus sit tantum forma partialis, et ex utroque una integræ causa coalescat? Hoc vero tertium, resolutis prioribus, fere cessat, ut videbimus.

2. *Primum quæstionis punctum, et prima opinio circa illud.* — *Opinio secunda.* — *Opinio tertia.* — In primo puncto aliqui auctores Catholicæ, licet infusos habitus admittant, dicunt nihilominus illos non esse causam formalem justificationis, saltem in adultis. Hæ sententia tribui solet Jansenio, Lue. 7, quia diecit actum dilectionis esse causam formalem justificationis, et non esse dispositivam, ita intelligens verba illa: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*; putant enim particulam *quia*, formalem gratiam denotare. Ille tamen non negat expresse gratiam habitualem esse causam formalem, et ideo ejus opinio magis ad secundum punctum pertinet. Idemque censeo de opinione aliorum, qui, licet gratiae habitibus causalitatem hanc formalem con-

permanentem, sed vel illam, vel aliquid modum hujusmodi qualitatis, quod fortasse fecit ut abstineret a nomine *qualitatis*, quia Concilium illo nomine non est usum; sed non est necessaria illa correctio, quia, si est entitas realis et animae inhærens permanenter, non potest esse nisi qualitas et habitus, ut in lib. 6 declaratum est.

4. Assertionem superiorem satis exprimit D. Thomas. — Fuit etiam haec sententia communis inter antiquos Theologos; nam illi etiam nihil distinxerunt inter renovationem animi internam, et justificationem, nec inter esse gratum, et sanctum, vel justum, nec inter formam unam vel aliam ex dictis perfectionibus formaliter tribuentem, et ideo ubi cunque docent hominem esse gratum, per gratiam permanentem, et inhærentem ipsi, etiam cum non operatur, eidem formæ attribuunt justificationem. Expresse hoc tradit D. Thomas 1. 2, quæst. 109, art. 7, quatenus ait, ad resurgendum a peccato, necessarium esse *habituale donum gratiae quo decor anime restituatur et macula peccati excludatur*; et expresse in quæst. 111, art. 2, ubi sic ait: *Habitualis gratia, in quantum animam sanat, vel justificat, vel gratum Deo facit, dicitur operans*, utique formaliter, ut in solutionem ad 1 declarat; et latius q. 27 de Verit., art. 4, ibi in corpore dicit solam gratiam habitualē efficere hominem gratum, et illam ab actibus distinguit. In solutione vero ad 1 dicit justificationem impii fieri per gratuitū doni infusionem, et sic dici gratiam operantem, quatenus animam informat. Et optime id docet in distinct. 17, quæst. 1, art. 1, in corpore, et ad 1.

5. Eadem assertio sumitur ex eodem Doctore aliis in locis. — Sumitur ex eodem, 1 p., quæst. 95, art. 1, et quæst. 100, art. 1, ad 2, quatenus ait justitiam originalem principaliter et quasi radicaliter fuisse gratiam; et in 1. 2, quæst. 83, art. 2, ad 2, dicit justitiam originalem principaliter fuisse in essentia animæ, quia nimirum primo justificabat hominem apud Deum, et ideo in hoc loco ultimo etiam dicit peccatum originale esse in essentia animæ. Addit vero in aliis locis, nunc in justificatione restitui justitiam originalem quoad formale, id est, quoad gratiam, ut videre licet in 2. d. 32, quæst. 1, art. 1, ad 1; constat ergo, juxta sententiam D. Thomæ, habitualē gratiam esse formam qua justificamur. Atque ita illam principaliter comprehendit sub infusione gratiæ, qua jus-

tificamur, 1. 2, quæst. 113, art. 2, 6 et 8, et fere per totam. Eadem sententia tribui potest antiquis Theologis in 1. d. 17, et in 2. d. 26, quatenus contra Magistrum docent charitatem esse habitum creatum et infusum. Nam, qui illum a gratia, quæ sit in essentia animæ, non distinguunt, dicunt illam esse formam sanctificantem; qui vero distinguunt illam a gratia sanctificante, hanc censent esse formam justificantem. Tribui etiam potest Patribus citatis in lib. 6, cap. 1 et 3, et in hoc libro cap. 1 et 2. Et similiter sumitur ex Scripturis, ut explicando Concilium Tridentinum adnotabimus.

6. Probatur assertio ex Tridentino. — Primo itaque ac præcipue probatur assertio ex definitione Concilii Tridentini, sess. 6, cap. 7, dicentis Deum infundere nobis formam inhærentem animæ, qua nos justificat. Sed, quia actus etiam charitatis est forma inhærentes animæ, et potest dici a Deo infusus, ideo ulterius probandum est loqui Concilium de tali forma, quæ possit esse sine actu, quam nunc habitualē vocamus, ut sæpe dixi. Hoc autem probatur primo, quia Deus infundit infantibus illam formam ad justificandos illos, et in illis non est actus; ergo est forma habitualis. Major probatur, quia infantibus remittitur peccatum originale per Baptismum, et non remittitur nisi per gratiam infusionem, ut idem Concilium definit, sess. 5, canon. 5; et ideo sess. 7, canon. 13 de Baptismo, definit infantes baptizatos vere computari inter fideles; intelligit autem inter fideles justos, juxta doctrinam Augustini, libr. 1 de Peccatorum merit., cap. 13, et libr. 3, cap. 2. Et constat, quia sunt digni regno cœlorum, et ad illud accepti secundum præsentem justitiam, juxta illud Marc., ult.: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit*; et illud Joan, 2: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*; nam ibi continetur promissio ingressus pro renatis, saltem si in eo statu perseverent. Ergo in parvulis etiam verum est quod Concilium definit, justificari per formam inhærentem.

7. Evasio convincitur falsitatis. — Dicet fortasse aliquis Concilium fuisse locutum de sola justificatione adulorum; nam in cap. 5 sic ait: *Declarat præterea, ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse*. Sed imprimis id est per se incredibile, cum Concilium generalem doctrinam contra universa-

les etiam errores tradat. Deinde ex illomet loco contrarium colligitur, nam ibi tantum additum est verbum illud *in adultis*, quia illi tantum sunt capaces dispositionis. Unde voluit potius insinuare Concilium, in caeteris omnibus, quæ ad dispositionem recipientis non pertinent, doctrinam esse omni justificationi, etiam parvulorum, communem. Denique in sess. 5, canon. 4, satis docuerat parvulos baptizari, ut a peccato purgantur, et cap. 5 addit mundari per gratiam, quæ in baptismate confertur, etiam parvulis, ut ex sess. 7 ostendimus; in dicta vero sess. 6 satis clare docet, gratiam baptismalem esse justitiam inhærentem; ergo comprehendit sub illa definitione parvulos. Et ideo alii, hoc argumento convicti, fatentur assertionem positam, esse tam certam in parvulis, ut sine errore in fide negari non possit, quia, licet non sit in terminis definita, tamen tam evidenter sequitur ex definitione fidei, ut plane sit error illam negare, nihilominus vero negant habere tantam certitudinem in adultis.

8. Assertio superior tam certa est in adultis quam in parvulis, contra aliquos Doctores. — Contra hoc vero insto ulterius, et probo esse eamdem rationem et certitudinem de adultis. Primo, quia Concilium tradit doctrinam communem parvulorum et adultorum uno eodemque verbo *justitiae inhærentis*; ergo si in parvulis loquitur de justitia habituali, etiam in adultis, quia nec loquitur æquivoce, nec confuse, seu abstracte. Quin potius in illis capitibus 5, 6 et 7, specialiter loquitur de justificatione propria adulorum, quæ est per propriam dispositionem, et nihilominus, quoad causam formalem, eam ponit, quæ est communis etiam parvulorum, quia illis communis est justificatio quoad speciem et essentiam, ut sic dicam, quia nimurum eadem est justitia, qua adulti et infantes justificantur. Quod probo ulterius testimonio Augustini, libro 1 de Peccatorum merit., cap. 9 et 10, ubi, cum dixisset homines justificari imitando actiones Christi, addit, præter hanc imitationem, operari Deum intrinsecus in nobis gratiæ suæ illuminationem; et hoc statim probat his verbis: *Hac enim gratia baptizatos quoque parvulos suo inserit corpori, qui cum imitari aliquo modo nondum valent*; ubi expendo illud signum demonstrativum: *Hac enim gratia*. Nam per illud aperte ostendit eamdem esse gratiam, qua parvuli et adulti intrinsecus justificantur, quod etiam indicavit per illam particulam, *quoque*; unde sub-

10. Alia instantia in aliam evasionem. — Dicunt aliqui discursum hunc recte quidem convincere, quando adulti per sacramentum primo justificantur, et tunc assertionem esse æque certam in eis ac in parvulis, nihilominus tamen non procedere saltem cum eadem certitudine, quando per contritionem, et dilectionem Dei super omnia extra sacramentum justificantur, quia tunc habent nobiliorum formam actualem, quam non habent illi

qui cum sola attritione per Sacramentum justificantur. Sed nihilominus ostendo in illis etiam esse æque certam assertionem. Primo, quia secundum fidem etiam illi non justificantur per illum actum, nisi in voto baptismi aut pœnitentiæ respective, ut docet Concilium, sessione sexta, et septima, et decima-quarta. Votum autem Sacramenti est propter effectum ejus, quia scilicet est medium necessarium ad obtinendam justitiam, per quam culpa remittitur; ergo justitia illa, per quam formaliter constituitur justus ille qui justificatur per contritionem vel amorem, est ejusdem rationis cum illa per quam justificatur, quando recipit sacramentum; ergo sicut una est habitualis, ita etiam altera. Probatur consequentia; tum quia hæc justitia datur ad eundem effectum, et ad eamdem remissionem peccatorum, et quasi ad supplendum tunc effectum sacramenti quoad informantem justitiam; tum etiam quia, si extra sacramentum justificaret actus et non habitus, non obtineretur justitia in voto sacramenti, quia ipse actus non obtinetur in voto sacramenti, sed potius ipse in se continet votum sacramenti.

41. *Probatur instantia ex Tridentini verbis.* — Secundo, probatur hoc directe ex verbis Concilii, quibus inchoat capite septimo, sessione sexta: *Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum.* Ex quibus verbis supra probavi esse ibi sermonem de gratia habituali, quia subsequi dicitur ad dispositionem quæ includit omnem actum. Et tamen per illammet gratiam dixit Concilium fieri justificationem, quæ sequitur ad dispositionem; ergo ipsa etiam justificatio fit per formam distinctam ab actibus, et posteriore illis, saltem ordine naturæ, quæ non potest esse nisi habitualis gratia. Et confirmatur hoc: nam paulo inferius dicit Concilium, *justitiam, per quam justificamur, dari unicuique secundum propriam uniuscujusque dispositionem et cooperationem;* hoc autem dicitur recte de gratia habituali, in actualem autem non potest convenire, ut per se constat. Item satis indicat Concilium dispositionem ad justitiam fieri a nobis cooperantibus divinae motioni et auxilio, justitiam autem ipsam fieri et infundi a Deo solo; ergo sentit non esse actum, sed habitum. Denique dicit baptismum esse instrumentalem causam jus-

titiæ, cum tamen non sit instrumentalis causa nostrorum actuum.

42. *Refellitur quorundam auctorum expeditio super Concilii verba.* — Non desunt tamen qui, occasione horum verborum quæ ultimo loco proposui, affirmare audeant totam illam doctrinam Concilii intelligendam esse de justificatione sola, quæ fit per realem susceptionem baptismi. Et quia baptismus non exigit de necessitate contritionem, sed cum attritione suum confert effectum, dicunt ulterius, in toto illo capite et præcedenti solum loqui Concilium de justificatione, quæ fit cum imperfecta dispositione per attritionem, de qua recte dicitur ad illam sequi justificationem, medio sacramento baptismi infundente habitualis justitiam. Verumtamen neque hoc per se satisfacit propter priores rationes, neque est ad mentem Concilii. Omnino enim dicendum est Concilium absolutam et perfectam de prima justificatione doctrinam tradidisse, ac pròinde loqui absolute de justificatione, quamvis meminerit baptismi, quia in lege gratiæ per se ac regulariter ad justificationem concurrit. Et eadem ratione censeo loqui de dispositione, sive perfecta, sive imperfecta, quæ sufficiens vel necessaria fuerit juxta modum justificationis. Hoc probo primo ex titulo, et initio totius sessionis; proponit enim Concilium simpliciter tradere doctrinam de justificatione pro omni tempore necessaria, et ita in cap. 4 describit justificationem generaliter, abstrahendo a reali susceptione Sacramenti. Imo, in eodem capite subdit illam translationem a statu peccati ad statum gratiæ, quæ fit per justificationem, post promulgatum Evangelium nulli contingere, nisi per baptismum, aut in voto illius; ergo loquuntur de utroque modo justificationis; ergo etiam dispositionem assignat, quæ utriusque possit convenire; ergo tota illa doctrina capituli septimi de utroque, atque adeo de omni prima justificatione intelligenda est.

43. *Confirmatio ab incommodo.* — Et confirmatur, quia alias valde diminuta fuisset doctrina Concilii, non explicando modum quem per se requirit justificatio, et non satis hæreticis (quod maxime intendit) restisset, cum illi et universaliter loquantur de justificatione, et maxime de illa quæ extra sacramentum fit, nam ipsi nullam putant per sacramenta fieri. Maxime vero hoc convincitur ex can. 3, dicente: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione, et ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnit-*

tere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit; nam hoc loco nemo negare potest quin Concilium comprehendat dilectionem perfectam, et super omnia, et pœnitentiam etiam perfectam per contritionem; tum quia hi sunt perfectissimi actus, ad quos maxime est necessaria inspiratio, et adjutorium Dei; tum etiam quia alias ex vi illius definitionis non esset de fide, ad illos actus esse necessaria illa auxilia, quod est contra omnes, et dici nullo modo potest. At vero de omnibus illis actibus dicit Concilium præparare hominem, *ut ei justificationis gratia conferatur;* ergo distinguit hanc justificationis gratiam, tanquam habitualis, et a solo Deo inditam, ab omnibus illis actibus. Et hoc ipsum expressius in quarto sequenti canone declaravit, dicens: *Ut se ad justificationis gratiam disponat.* Unde manifestum est doctrinam datam in prioribus capitibus continere has definitiones, et in eodem sensu fuisse traditam. Propter hanc ergo doctrinam Concilii censeo esse certam assertiōnem positam in omni justificatione, et non solum in lege gratiæ, sed etiam in lege scripta, vel naturæ; semper enim data fuit justitia in fide Christi, et per pœnitentiam seu contritionem, ut in sess. 14 idem Concilium definit, et in sequentibus attingemus.

44. *De Scripturæ et Sanctorum Patrum mente.* — Ex hac ergo doctrina Concilii, colligo eundem fuisse sensum divinarum Scripturarum et Sanctorum Patrum, de justificatione nostra per Christi gratiam infusam loquentium. Hujusmodi sunt illa Scripturæ testimonia, in quibus dicitur Christus lavare, sanctificare, et justificare Ecclesiam suam per baptismum, quia, ut dixi, per baptismum non datur nisi habitualis justitia. Sic 1 Cor. 6: *Hæc quidam fruistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis,* ubi videndum est Chrysostomus, hom. 16; et ad Ephes. 5: *Mundans eam lavacro aquæ in Verbo ritæ;* et ad Tit. 3: *Salvos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut, justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem ritæ æternæ.* Unde probatur idem ex effectu aliorum sacramentorum; nam per pœnitentiam reparatur justitia post baptismum amissa; per alia sacramenta augetur eadem justitia, ut ex eodem Concilio, sess. 7, constat, et ex Scripturis passim. Ac denique qualis est justitia quæ per sacramenta confertur vel augetur,

talis est justitia quæ ex opere operantis per bona merita vel dispositiones solet obtineri, ut omnia allegata convineant. Quibus addi possunt testimonia quibus in præcedenti lib., c. 1, ostendimus habitare Deum in justis per dona permanentia. Ubi etiam diximus, sicut Spiritus Sanctus non venit ad animam justi, nisi infundendo illi novam gratiam, ita non habitare in illo permanenter, seu quando actu non operatur, nisi conservando aliquam permanentem formam supernaturalem, seu, quod idem est, aliquam habitualis gratiam. Ad eum igitur modum, nunc ex eo quod Concilium docet, hominem justificari per formam inhærentem, recte colligimus, illud intellectus constitui justum per formam, quæ in illo inhærenter permanet, quamdiu justus est, et hanc vocamus formam habitualis; nam justificatus permanet vere et realiter justus, etiam cum non operatur.

45. *Theologica ratione probatur. — Moralis ratio in idem institutum. — Tertia ratio.* — Ultimo, possumus addere rationes, Theologicam et moralem. Theologica est, quia tunc homo efficitur justus, quando ex Deo nascitur; ergo per eamdem formam justificatur, per quam ex Deo generatur, et constituitur filius Dei; sed hæc forma est habitualis gratia, per quam participat homo divinam natum, ut supra ostensum est; ergo eadem est forma justificans hominem. Quæ ratio tota habet fundamentum in Joan., epist. 1, c. 3, ubi ait, *justum nasci ex Deo, et esse filium Dei et non posse peccare, quia semen Dei manet in illo,* indicans hoc semen Dei, quod est gratia divina, esse permanenter in justo. Ratio autem moralis est, quia homo non est justus, quia unum vel aliud opus justitiae facit, sed quia permanenter et stabiliter est bene dispositus ad juste operandum; est autem sic dispositus per habitualis justitiam; ergo hæc est forma justificans hominem. Et ideo Augustinus saepè repetit hominem operari justa, quia justificatus et justus est, ut late refert et expendit Bellarminus, libro secundo de Justificatione, cap. 15, et præcipiu[m] locus est quem supra allegavimus, ex concion. 26 in Psal. 128, ubi distinguit justitiam, ut est virtus, et ut est opus justitiae, et priori modo dicit esse opus gratiæ, per quam justificamur. Et de illis locis plura in sequenti libro dicturi sumus. Atque haec duas rationes locupletari possunt ex dictis cap. 1, lib. 6, et cap. 1, 2 et 7 hujus libri. Quibus tertia ratio addi potest, quia illa forma justificat formaliter hominem,